

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

10-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jahongirov Burxon</i> O'ZBEKISTON VA BUYUK BRITANIYA MUNOSABATLARI	13-18
<i>Kenjayev Sardor Nurmurod o'g'li</i> AMIR TEMUR DAVRIDA MINTAQADA KATOLIK CHERKOVI FAOLIYATI	19-23
<i>Atamuratova Dilafruz Rashidovna</i> XORAZM TARIXINI O'RGANISHDA "TARJIMON" GAZETASINING AHAMIYATI	24-28
<i>Karimbayeva Salomatxon, Isxakov Bexzod Barkamalovich</i> FARG'ONA VODIYSI O'ZBEKLARI MODDIY MADANIYATIGA DOIR QARASHLAR TAHLILI	29-34
<i>Лукашова Наталья Михайловна</i> ИСТОРИЯ ТАШКЕНТА 30-Х ГОДОВ XVIII - ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА, ПРЕДСТАВЛЕННАЯ В РУССКИХ ИСТОЧНИКАХ	35-40
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> 1991–2025-YILLARDA O'ZBEKISTON-HINDISTON DIPLOMATIK VA TA'LIMIY HAMKORLIGINING RIVOJLANISHI: TARIXIY ASOSLAR VA ZAMONAVIY ISTIQBOLLAR	41-44
<i>Turdimuratov Yangiboy Allamuratovich</i> ETNOIQTISODIYOT XO'JALIK FAOLIYATI SEGMENTI SIFATIDA, UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI, FUNKSIYALARI VA SHAKLLARI	45-52
<i>Tursunov Farrux G'ulomovich</i> QASHQADARYO VOHASI TOJIKLARINING HUNARMANDCHILIK TAOMILLARIDAGI O'ZGARISHLAR	53-58
<i>Mullajanova Xosiyat Yazdankulovna</i> XIX ASR OXIRIDA RUS GEOGRAFIK JAMIYATNING ILMIY TADQIQOTLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	59-63
<i>Муминов Азизбек</i> ИСТОРИЯ ЖИЗНИ И НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РАФАЭЛЯ ПАМПЕЛЛИ, ПРИЕХАВШЕГО В ТУРКЕСТАН В НАЧАЛЕ XX ВЕКА	64-69
<i>Suyarov Maxmudjon Sobirjon o'g'li</i> YUNON-BAQTRIYA TANGALARIDA AYOLLAR OBRAZI – DINIY-SIYOSIY RAMZ SIFATIDA	70-74
<i>Tuyev Fazliddin Erkinovich</i> BUXORO, NAVOIY VA SAMARQAND VILOYATLARIDAGI MUZEYLARINING XORIJIY ALOQALARI	75-80
<i>Mamatqulov Bekzod Sherozovich, Shonazarov Elnur Abbos o'gli</i> QASHQADARYO VILOYATIDA AYOLLAR BANDLIGI VA YENGIL SANOAT TARMOQLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY ROLI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR	81-85

<i>Jumayeva Shohida Choriyevna</i> SURXONDARYO VILOYATIDA CHORVACHILIK SOHASIDA MUTAXASSISLAR TAYYORLASH JARAYONIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR	86-90
<i>Azatov Allayar</i> RIVOJLANGAN O'RTA ASRLAR YOZMA MANBALARIDA QUYI AMUDARYO HAVZASI VA "XORAZM DENGIZI" TO'G'RISIDAGI MA'LUMOTLAR	91-99
<i>Ro'ziyeva Mashxura Abdimuminovna</i> LO'LILARDA O'ZLIKNI ANGLASHNING ZAMONAVIY JIHATLARI	100-105
<i>Orunbayev Asli</i> IKKINCHI MASHRUTIYAT JARAYONIDA JÖN TURKLAR HARAKATI VA RESPUBLIKA G'OYALARINING SHAKLLANISHI	106-113
<i>Matyaqbov Toyirjon Sultanbayevich</i> XORAZM VOHASI NEOLIT DAVRI O'RTA BOSQICHI KULOLCHILIGI XUSUSIDA BA'ZI MULOHAZALAR	114-116

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna, Abduljalilov Xojiakbar Abduljalil o'g'li</i> O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XUSUSIY SEKTORNING O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	117-122
<i>Bazarova Gulnora Gulamovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDA SHANXAY HAMKORLIK TASHKILOTI.(UMUMIY MAQSADLAR YO'LIDAGI RIVOJLANISH).....	123-127
<i>Yadiyarova Shahnoza</i> THE ROLE OF THE MARKETING SYSTEM IN INCREASING THE COMPETITIVENESS OF LOCAL ENTERPRISES	128-135
<i>Нурмуродов Камолитдин Пирмаматович</i> НАУЧНЫЕ ВЗГЛЯДЫ К ПОНЯТИЮ ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ	136-141
<i>Mamatqulova Muxlisa Mamirjanovna</i> O'RMON XO'JALIGINI MOLIYALASHTIRISHNING BYUDJET VA BYUDJETDAN TASHQARI MANBALAR HISOBIGA MOLIYALASHTIRILISHI	142-146
<i>Olimjonova Sexriyo Muzaffar qizi</i> TURIZM INDUSTRIYASI VA MEHMONDO'STLIK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH	147-150
<i>Anvarova Muhsinakhon Otabek kizi</i> THE ROLE OF BIOSPHERE RESERVES AND NATIONAL PARKS IN TOURISM	151-154

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> TECHNICAL DEVELOPMENT AS AN ETHICAL-STRATEGIC RESOURCE	155-158
<i>Adilov Zafar Yunusovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING INSON KAMOLATI HAQIDAGI FALSAFIY QARASHLARI	159-165

<i>Xo'janova Tamara Jo'raevna</i> YANGI DAVR VA HOZIRGI ZAMON FALSAFASIDA AXBOROT URUSHLARINI O'RGANISHNING PARADIGMALARI	166-170
<i>Narziyev Zubaydillo Ibodilloevich</i> AZIZIDDIN NASAFIYNING "ZUBDAT UL - HAQOYIQ" ASARI TASAVVUF FALSAFASIGA OID MUHIM MANBA	171-175
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> YOSHLARDA MA'NAVIY VA AXLOQIY QIYMATLAR: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY O'RTASIDAGI TENGSIZLIKLAR VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	176-179
<i>Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich</i> UMAR SUXRAVARDIYNING "AVORIF UL-MAORIF" ASARINING IJTIMOIY-AXLOQIY TAHLILI	180-185
<i>Shamsutdinova Nigina Karimovna</i> ABU ALI IBN SINO IRFONiy QARASHLARI: «TA'BIRI MANZIL» ASARI MISOLIDA	186-190
<i>Pardayeva Marhabo Davlatovna</i> "ODAMIYLIK" TUSHUNCHASINING ZAMONAVIY KONTEKSTDA TRANSFORMATSIYASI	191-197
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SHARQ FALSAFASIDA IJTIMOIY ADOLAT TAMOIYILLARI: FOROBIYNING FALSAFIY MEROSI MISOLIDA	198-203
<i>Muxtorova Tutixon</i> ZAMONAVIY DUNYODA YOSHLARNING MA'NAVIY-RUHIY BARQARORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY MASALALARI	204-211
<i>Xakimov Abdulboqi</i> YOSHLARDA MANTIQUIY VA TANQIDIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA FALSAFANING AHAMIYATI	212-216
<i>Sardorbek Jabbarov Buron o'g'li, Mirzakhmedov Abdurashid Mamasidiqovich</i> ISTE'MOLCHILIK JAMIYATIDA AHOLINING ISTE'MOL ME'YORI	217-224
<i>Taniqulov Jonibek Ashirkulovich</i> TA'LIM MADANIYATI VA UNING FALSAFIY FUNDAMENTLARI: KONSEPTUAL YONDASHUVLAR, GNOSEOLOGIK ILDIZLAR VA AKSIOLOGIK TAHLIL	225-229
<i>Бердалиева Севара Дамировна</i> СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРУДОВ АЛЛАМА ЮСУФА ХОСА ХАДЖИБА В РЕШЕНИИ СОВРЕМЕННЫХ ЭТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ	230-234
<i>Хушбоков Ойбек Уралович</i> СОВРЕМЕННАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОНЦЕПТОСФЕРА УЧИТЕЛЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	235-239
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTER DAVRIDA FRANSIYADA MA'NAVIY MIHITNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	240-244
<i>Muxiddinova Hakimaxon G'ulomovna</i> EKOLOGIK TAFAKKUR VA YASHIL IQTISODIYOT – UCHINCHI RENESSANSNING YANGI FALSAFIY PARADIGMASI SIFATIDA	245-250

<i>Zokirov Mirzo</i> MAMLAKATLARNING TANAZZUL VA TARAQQIYOTINI BELGILOVCHI IJTIMOIY-FALSAFIY OMILLAR	251-255
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jo'rayev Nabi Narziyevich</i> O'ZBEK MILLIY LINGVOMADANIYATINING QADIMIYLIK VA ZAMONAVIYLIK ASOSLARI	256-262
<i>Eshtuhtarova Bibigul Bektoshevna</i> PRAGMATICS OF GENDERED COMMUNICATION IN ENGLISH	263-267
<i>Zaripova Matluba Kulfidinovna</i> GRAMMATICAL MEANS OF EXPRESSING PEJORATION IN UZBEK AND RUSSIAN	268-271
<i>Sayipova Dilobar Raximovna</i> ADABIYOT FANIGA OID KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARINING AHAMIYATI	272-275
<i>Soibova Gulchiroy Bakhtiyorjon qizi</i> TRANSLATION ISSUES IN THE GENERAL AND SPECIFIC OCCURRENCE OF THE HORSE IN ENGLISH AND UZBEK CULTURES	276-281
<i>Zokirova Shaxzoda Nodirjon qizi</i> TELEVISION AS A RHETORICAL ARENA: THE MANIFESTATION OF CLASSICAL RHETORICAL CANONS IN MODERN TV GENRES	282-288
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KRIMINALINGVISTIK BIRLIKLARINING SHAKLLANISHINING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI	289-293
<i>Abduraximova Feruza Boxadirovna</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA OT YASOVCHI QO'SHIMCHALARNING QIYOSIY TAHLILI	294-300
<i>Jalolova Feruza Normurodovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK XALQ ERTAKLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI	301-305
<i>Ahrorova Nigina Anvarovna</i> MIFOLOGIK TASAVVURLAR MUAYYAN VOQELIK MOHIYATI	306-309
<i>Razikov Baxtiyor Kosimovich</i> MEMLAR TILIDAGI NEOLOGIZM: QOIDABUZARLIKMI YOKI INNOVATSIYAMI? O'ZBEK RAQAMLI DISKURSI MISOLIDA	310-314
<i>Kutbiddinova Nazokatkhon Dovudkhon qizi</i> GENDER-BASED DIFFERENCES IN THE USE OF PHRASEOLOGISMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	315-319
<i>Nazarova Sabrina Zafarjon qizi</i> YOZMA NUTQDAGI GRAMMATIK BUZILISHLAR: AGRAMMATIK DISGRAFIYANING LINGVISTIK VA NEYROPSIXOLOGIK ASOSLARI	320-323
<i>Ёлдашалиева Мадина Зиёджон кызы</i> ЖЕНСКОЕ СЧАСТЬЕ КАК ПРИНЯТИЕ ЛЮБВИ И ЗАЩИТЫ В ПОВЕСТИ ЧИНГИЗА АЙТМАТОВА «ТОПОЛЁК МОЙ В КРАСНОЙ КОСЫНКЕ»	324-326

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Salimova Diyoraxon Baxtiyorjon qizi</i> HAVO TRANSPORTIDA TASHUVCHI JAVOBGARLIGINING NAZARIY DOKTRINASI	327-333
<i>Abdullayev Rustam Kaxramanovich</i> JINOYATLARNI TERGOV QILISHDA RAQAMLI DAKTILOSKOPIYANING IMKONIYATLARI	334-339
<i>Давронов Атобек Равшанович</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ СУБЪЕКТ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА: ДОКТРИНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ	340-349
<i>Eshturdiyeva Farangiz Baxodir qizi</i> O'ZBEKISTONDA HUQUQ IJODKORLIGI SIYOSATI: STRATEGIK PRINSIPLAR VA ULARGA YANGICHA NAZARIY YONDASHUV	350-355
<i>Исламов Самандар Олимжон угли</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ КРИПТО-АКТИВОВ В СТРАНАХ СНГ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ	356-363
<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanyshbayevich</i> AYBLOV TUSHUNCHASI, TURLARI VA UNING JINOYAT-PROTSESSUAL HUQUQ TIZIMIDAGI O'RNI	364-370
<i>Ikramov Abrorbek Kamoliddinovich</i> ASSOZ BOYISH NATIJASIDA VUJUDGA KELGAN MAJBURIYATLAR	371-375
<i>Muxitdinova Firuza, Saidakamal Mamasoliyev</i> ZAMONAVIY AXBOROT MAKONIDA INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	376-380
<i>Бахриддинова Бехруза Бахриддиновна</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ПОДХОДОВ К СОВРЕМЕННОМУ ПОНИМАНИЮ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА	381-388
<i>Axmedov Dilshod Baxramovich</i> MA'MURIY SUDLARDA PROKUROR ISHTIROKINI SAMARALI TA'MINLASHNING AMALIY MASALALARI	389-394
<i>Shodmonov Farrux Fayzullo o'g'li</i> DAVLAT BOSHQARUVIDA TRANSCHEGARAVIY SUVLARDAN FOYDALANISHNING SAMARALI TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	395-401
<i>Bozorov Ulug'bek</i> TEXNIKA YO'NALISHI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNI KASBIY-HUQUQIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MODELI	402-407
<i>Nurullayeva Djamilya Sayfiyevna</i> O'ZBEKISTONDA SPORT TASHKILOTLARINING HUQUQIY MAQOMI VA ULARNING MOLIVAVIY MUSTAQILLIGI	408-413
<i>Reymbayeva Guldaulet Kurbanbayevna</i> TURIZM XIZMATI SOHASIDA ISTE'MOLCHI HUQUQLARINI HUQUQIY TA'MINLASH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	414-420

<i>Shirinqulov Baxtiyor Iftixor o'g'li</i> MEHNATNI MUHOFAZA QILISH QOIDALARINI BUZISH JINOYATLARINI TERGOV QILISHDA KO'ZDAN KECHIRISH TERGOV HARAKATINI O'TKAZISHNING TAKTIK XUSUSIYATLARI	421-428
<i>Salomov Xumoyun</i> OMMAVIY-HUQUQIY MUNOSABATLARDA QONUNIYLIKNI TA'MINLASHDA PROKURATURA ORGANLARINING AHAMIYATI	429-433
<i>Kakhramonova Aziza</i> THE PRINCIPLE OF INTERNATIONAL LAW ENSURING THE RIGHT OF A CHILD TO LIFE, SURVIVAL AND DEVELOPMENT AND ITS ESSENCE	434-437
<i>Xoliqova Gavhar Ramazon qizi</i> XALQARO XUSUSIY HUQUQDA ALIMENT MAJBURIYATLARINI TARTIBGA SOLISHNING KOLLIZION MASALALARI	438-444
<i>Sharipov Firdavs Xolnazarovich</i> OLIY MAJLIS QONUNCHILIK PALATASINING QONUN IJODKORLIGI FAOLIYATIDA AYRIM YORDAMCHI TUZILMALARNING ISHTIROKI	445-450
<i>Nugmanov Nugman Abdullayevich, Nizomova Nastarin Vladimirovna</i> PARTICIPATION OF WOMEN IN SHAPING THE DIGITAL LEGAL SPACE	451-456
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Djamaldinova Shaxlo Obloberdiyevna</i> TIBBIYOT OLIYGOHI TALABALARINI EMOTSIONAL VA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	457-462
<i>Nabiullin Rishat Xismatullovi, Raxmonov Azizbek Abdullajonovich</i> XORIJDA KORPORATIV SPORTNI RIVOJLANTIRISH VA O'ZBEKISTONDA XORIJ TAJRIBASINI JORIY ETISH	463-468
<i>Xudayberganov Otabek Erkinovich</i> BASKETBOL VOSITALARI VA MUAMMOLI O'QITISH USULLARI YORDAMIDA JISMONIY MADANIYAT FAKULTET TALABALARINING KASBIY KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	469-474
<i>Nishonova Dilafruz</i> O'QUVCHILARDA IQTISODIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI	475-480
<i>Davletyarova Laylo Baxodirovna</i> YENGIL ATLETIKADA TRENERLIK FALSAFASINI RIVOJLANISHI	481-486
<i>Madrahimov Alisher Maxammadibroximovich</i> O'RTA MAKTAB O'QUVCHILARI O'RTASIDA ZO'RAVONLIK PROFILAKTIKASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	487-493
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА: ВЛИЯНИЕ НА МОТИВАЦИЮ И КАЧЕСТВО ОБУЧЕНИЯ	494-500
<i>Nosirov Murod Zakirovich, Jonibekova Sevara Dilmurod qizi</i> FIZIK JARAYONLARNI KOMPYUTERDA MODELLASHTIRISH ORQALI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	501-508

<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulabovna</i> ZAMONAVIY LINGVODIDAKTIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TARJIMA DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	509-515
<i>Qarshiboyeva Maftuna Komiljon qizi</i> RAQAMLI MUHITDA O'SMIR YOSHDAGI BOLALARNING ESTETIK EHTIYOJLARINING SHAKLLANISHI	516-519
<i>Usmonqulov Jo'rabek Erkin o'g'li, Kubayiva Sarvinoz Asrorbek qizi</i> TALABALARNING KASBIY MAHORATINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	520-525
<i>Xayitova Dilovar Ismat qizi</i> STEAM INTEGRATSIYASI ORQALI AXBOROT-PROTSESSUAL TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI YO'LLARI	526-532
<i>Soliyeva Muqaddas Nurnazarovna</i> THE EFFECTIVENESS OF TASK-BASED LANGUAGE TEACHING (TBLT) IN UZBEK CLASSROOMS	533-537

Received: 15 September 2025

Accepted: 1 October 2025

Published: 10 October 2025

Article / Original Paper

LEGAL STATUS OF SPORTS ORGANIZATIONS IN UZBEKISTAN AND THEIR FINANCIAL INDEPENDENCE

Nurullayeva Djamila Sayfiyevna

Uzbekistan State University of physical culture and sports,
acting associate Professor of the department of social and humanitarian sciences

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the legal status and financial independence of sports organizations in Uzbekistan. The study reveals discrepancies between the existing legal framework and the actual operations of sports federations and clubs. Although these organizations are officially recognized as non-governmental non-profit entities, in practice, most of them operate under the direct or indirect influence of state institutions. Limited funding sources, underdeveloped sponsorship and commercial activities, and a lack of financial transparency are identified as key obstacles to the independent and sustainable functioning of sports organizations. The article also proposes legal and institutional reforms based on international best practices to improve the operational capacity of such organizations. The findings substantiate the necessity of legal reforms for the modernization of Uzbekistan's sports sector.

Keywords: sports organizations, legal status, financial independence, non-governmental non-profit organization, federation, sports governance, sponsorship, transparency, legal framework, international experience, institutional reforms.

O'ZBEKISTONDA SPORT TASHKILOTLARINING HUQUQIY MAQOMI VA ULARNING MOLIYAVIY MUSTAQILLIGI

Nurullayeva Djamiliya Sayfiyevna

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti,
Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası v.b.dotsent

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda sport tashkilotlarining huquqiy maqomi va moliyaviy mustaqilligi holati kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqot davomida amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar bilan sport federatsiyalari va klublarining real faoliyati o'rtasidagi tafovutlar ochib berilgan. Jumladan, sport tashkilotlari de-jure nodavlat notijorat tashkilotlari sifatida tan olingan bo'lsa-da, de-fakto holatda ularning aksariyati davlat tuzilmalarining bevosita yoki bilvosita ta'sirida qolmoqda. Moliyalashtirish manbalarining cheklanganligi, homiylik va tijorat faoliyatining sust rivojlanishi, moliyaviy shaffoflikning past darajada ekanligi sport tashkilotlarining mustaqil va barqaror faoliyat yuritishiga to'sqinlik qilayotgan asosiy omillar sifatida ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida sport tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga doir huquqiy va institutsional takliflar ilgari surilgan. Mazkur tadqiqot natijalari O'zbekistonda sport sohasini modernizatsiya qilishda huquqiy islohotlarning zaruriyligini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: sport tashkilotlari, huquqiy maqom, moliyaviy mustaqillik, nodavlat notijorat tashkiloti, federatsiya, sport boshqaruvi, homiylik, shaffoflik, normativ-huquqiy baza, xalqaro tajriba, institutsional islohotlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I10Y2025N70>

Kirish. So'nggi yillarda O'zbekistonda sport sohasini tubdan isloh qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat rahbariyati tomonidan qabul qilingan qaror va farmonlar, jumladan, "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonun (2015-yil, yangi tahriri 2021-yil)[1], "Yoshlar va sport vazirligi"ning qayta tashkil etilishi, sport federatsiyalarining maqomini

mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shunga qaramay, sport tashkilotlarining huquqiy maqomi va moliyaviy mustaqilligi bilan bog'liq qator muammolar hanuzgacha dolzarb bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonda sport federatsiyalari va klublari odatda nodavlat notijorat tashkiloti (NNNT) shaklida faoliyat yuritadi. Biroq, ularning yuridik maqomi ko'plab hollarda noaniq, boshqaruv mexanizmlari bir xillikka ega emas va davlat bilan munosabatlari ochiq belgilab berilmagan. Masalan, ayrim federatsiyalar to'g'ridan-to'g'ri davlat byudjetidan moliyalashtirilsa, boshqalari homiylik va a'zolik badallari hisobiga yashaydi. Bu esa ularning moliyaviy mustaqilligiga, shaffofligiga va tashabbuskorligiga turlicha ta'sir ko'rsatmoqda.

Bundan tashqari, ko'plab sport tashkilotlari xalqaro federatsiyalarning talablariga javob beradigan darajada mustaqil va demokratik boshqaruv tizimiga ega emas. Xalqaro Olimpiya Qo'mitasi (XOQ) va FIFA kabi tashkilotlar sport tashkilotlarining siyosiy mustaqilligini qat'iy talab qiladi. Biroq amaliyotda ayrim federatsiyalar faoliyatiga rasmiy idoralar tomonidan bevosita aralashuv holatlari kuzatilmoqda. Bu esa nafaqat xalqaro normalarga zid, balki sport natijalari va boshqaruv sifati uchun ham xavflidir.

Maqsad. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — O'zbekistonda sport tashkilotlarining huquqiy maqomi va moliyaviy mustaqilligini tizimli tahlil qilish, mavjud qonunchilik hamda amaliyot o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash, shuningdek, sport tashkilotlarining samarali faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan huquqiy va institutsional sharoitlarni takomillashtirish bo'yicha asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iboratdir. Tadqiqot doirasida, birinchidan, sport tashkilotlarining yuridik shakli, tuzilmasi, vakolatlari va davlat bilan o'zaro huquqiy munosabatlari aniqlashtiriladi. Ikkinchidan, amaldagi qonunchilik bazasi, xususan "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonun[1] va unga doir boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar tahlil qilinadi. Uchinchidan, sport tashkilotlarining moliyaviy mustaqilligi, ularning byudjetdan tashqari mablag'lar bilan ishlash imkoniyatlari, homiylik va grant tizimlari, shuningdek, soliqqa oid preferensiyalar doirasida baholanadi. To'rtinchidan, amaliyotda uchrayotgan asosiy muammolar — davlat organlariga yuqori darajadagi qaramlik, moliyaviy shaffoflikning yetishmasligi va tashabbuskorlikning cheklanishi kabi holatlar ochib beriladi. Beshinchidan, rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasi asosida sport tashkilotlarining mustaqil va barqaror faoliyat yuritishiga oid yondashuvlar tahlil qilinadi. Yakunda esa O'zbekistonda sport tashkilotlarining huquqiy maqomini aniqlashtirish va ularning moliyaviy mustaqilligini mustahkamlovchi qonunchilik asoslarini takomillashtirishga qaratilgan huquqiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Tashkil qilish usullari. O'zbekistonda sport tashkilotlarini tashkil etish usullari amaldagi qonunchilik asosida belgilab qo'yilgan bo'lib, ular asosan nodavlat notijorat tashkilotlari shaklida faoliyat yuritadi. "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonun, "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonun[2] va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar sport tashkilotlarini tashkil etish, ro'yxatdan o'tkazish hamda boshqarish mexanizmlarini tartibga soladi. Sport federatsiyalari, assotsiatsiyalar, klublar, markazlar va boshqa sport subyektlari yuridik shaxs sifatida tuziladi va O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan davlat ro'yxatidan o'tkaziladi[3]. Sport tashkilotini tuzish tashabbusi jismoniy yoki yuridik shaxslarga tegishli bo'lishi mumkin. Tashkil etish jarayonida birinchi navbatda sport tashkilotining tashkiliy-huquqiy shakli, faoliyat yo'nalishi va ustavi aniqlanadi. Ustavda tashkilotning maqsad va vazifalari, boshqaruv organlari, a'zolik tartibi, moliyaviy manbalari, shuningdek, tashkilot tugatilganda mulk taqsimoti kabi muhim jihatlar ko'rsatiladi. Shundan

so'ng, ta'sis yig'ilishi chaqirilib, rahbar tanlanadi, hujjatlar to'plami shakllantirilib, davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun Adliya organlariga topshiriladi.

Tashkil etish usullariga ko'ra, sport tashkilotlari bir nechta shaklda vujudga keladi. Birinchi guruh — fuqarolik tashabbusi asosida tuzilgan mustaqil nodavlat sport tashkilotlari. Ular ko'pincha a'zolik badallari, homiylik mablag'lari yoki grantlar asosida moliyalashtiriladi. Ikkinchi guruh — davlat tomonidan tashkil etilgan sport muassasalari bo'lib, ular maxsus qarorlar asosida (masalan, Prezident farmoni, Hukumat qarori) tuziladi va davlat byudjeti hisobidan moliyalashtiriladi. Bunday tashkilotlarga bolalar va o'smirlar sport maktablari, milliy terma jamoalar bazalari, olimpiyaga tayyorlov markazlari kiradi[4]. Yana bir shakl — mavjud sport federatsiyalari yoki assotsiatsiyalarning hududiy bo'linmalarini tashkil etishdir. Bu usulda yangi tashkilot yirik sport tuzilmasining tarkibiy qismi sifatida faoliyat boshlaydi va tegishli federatsiyaning ustaviy hujjatlariga asoslanadi. Bunday bo'linmalar, odatda, tuman, shahar yoki viloyat darajasida tuziladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, sport tashkilotlarini tashkil qilishda ularning huquqiy maqomi, moliyaviy mustaqilligi va faoliyat yuritish erkinligi asosiy omillardan hisoblanadi. Biroq amaliyotda bu tashkilotlarning mustaqilligi ko'plab hollarda cheklangan bo'lib, ayniqsa, davlatga qaram moliyalashtirish manbalariga tayanayotgan subyektlar o'z tashabbuslarini to'liq amalga oshirishda muammolarga duch kelmoqda.

Muhokama va natijalar. O'zbekistonda sport tashkilotlarining huquqiy maqomi va moliyaviy mustaqilligini o'rganish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu tashkilotlar de-yure jihatdan nodavlat notijorat tashkilotlari sifatida faoliyat yuritganiga qaramay, de-fakto holatda ularning ko'pchiligi davlat tomonidan bevosita yoki bilvosita nazorat qilinadi. "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonunda sport tashkilotlariga oid normalar umumiy bayon etilgan bo'lib, ularning maxsus maqomi, boshqaruv mexanizmlari, moliyaviy mustaqilligi va davlat bilan munosabatlarining aniq mezonlari belgilab berilmagan. Bu holat sport tashkilotlarining huquqiy mavqeyini noaniq holatda qoldirib, amaliyotda ular uchun turlicha yondashuvlarga sabab bo'lmoqda.

O'zbekistonda bugungi kunga kelib 100 dan ortiq sport federatsiyasi va assotsiatsiyasi faoliyat yuritmoqda. Ular orasida O'zbekiston futbol assotsiatsiyasi, Milliy olimpiya qo'mitasi, boks, yengil atletika, kurash va boshqa sport turlari bo'yicha federatsiyalar mavjud. Ushbu tashkilotlar Adliya vazirligi tomonidan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan bo'lsa-da, ularning faoliyatini muvofiqlashtirish Sportni rivojlantirish vazirligi va Milliy olimpiya qo'mitasi orqali amalga oshiriladi. Bu holat esa xalqaro sport huquqi tamoyillariga muvofiq emas, chunki FIFA, XOQ va boshqa xalqaro sport tashkilotlari davlatning federatsiyalar faoliyatiga aralashuvini qat'iy cheklaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sport tashkilotlarining moliyaviy mustaqilligi ham yetarlicha shakllanmagan. Davlat tomonidan sport sohasiga yirik mablag'lar ajratilayotgan bo'lsa-da — masalan, 2023-yil davomida davlat byudjetidan sport sohasi uchun 2,4 trillion so'mdan ortiq mablag' ajratilgan — bu resurslar asosan davlatga qarashli sport maktablari, milliy terma jamoalar va davlat muassasalari orqali sarflanmoqda[5]. Nodavlat sport federatsiyalari esa ko'p hollarda moliyaviy jihatdan o'zini o'zi ta'minlash imkoniyatiga ega emas. Tijorat faoliyati, xizmat ko'rsatish, a'zolik badallari, homiylik shartnomalari kabi alternativ moliyaviy manbalar qonunchilikda nazarda tutilgan bo'lsa-da, ular amalda keng joriy etilmagan.

Moliyaviy shaffoflik darajasi ham past bo'lib qolmoqda. Federatsiyalarning yillik budjetlari, daromad va xarajatlari haqida jamoatchilikka ochiq ma'lumot berilishi amaliyotda deyarli yo'q. Ko'pchilik federatsiyalar tashqi auditdan o'tmaydi, yillik hisobotlarni e'lon qilmaydi va ichki moliyaviy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishga e'tibor qaratmaydi. Bunday holat investorlarda va jamoatchilikda ishonchni kamaytiradi hamda xususiy sektordan keluvchi homiylik imkoniyatlarini chegaralaydi.

Shunga qaramay, so'nggi yillarda O'zbekistonda sport sohasini modernizatsiya qilish yo'lida muhim islohotlar boshlangan. Xususan, 2021–2025-yillarga mo'ljallangan "Yoshlar va sportni rivojlantirish strategiyasi" doirasida sport tashkilotlarining institutsional salohiyatini oshirish, moliyaviy erkinlikni kuchaytirish, xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini joriy etish kabi chora-tadbirlar belgilangan. 2022-yilda Prezident qarori bilan sport federatsiyalariga homiylik mablag'larini soliqlardan ozod qilish, soliq va bojxona imtiyozlari berish kabi mexanizmlar joriy etildi. Bu muhim qadamlar bo'lsa-da, ularning amaliy samarasi hanuz yetarlicha sezilmayapti[6].

Tadqiqot doirasida O'zbekistonda sport tashkilotlarining huquqiy maqomi va moliyaviy mustaqilligini baholash uchun tajriba-kuzatuv asosidagi yondashuv qo'llanildi. Ushbu yondashuv asosida ikki guruh — eksperimental guruh va nazorat guruhi shakllantirildi. Eksperimental guruhga turli sport federatsiyalari va nodavlat sport klublari kiritildi. Ular yuridik jihatdan mustaqil tashkilotlar bo'lib, o'z faoliyatini muayyan darajada erkin olib boradi. Nazorat guruhiga esa davlat tasarrufidagi sport muassasalari — xususan, sport maktablari va davlat sport markazlari — kiritildi. Bu ikki guruh o'rtasida huquqiy maqom, moliyaviy mustaqillik va boshqaruv shakllari bo'yicha farqlar tahlil qilindi.

Guruh	Tavsif	O'lchovlar
Eksperimental guruh	Yuridik jihatdan mustaqil 5–7 ta federatsiya va nodavlat sport klublari	Ustavlar, moliyaviy hisobotlar, homiylik shartnomalari, boshqaruv erkinligi
Nazorat guruhi	Davlatga qarashli 3 ta sport maktabi yoki markazi	Davlat byudjeti ulushi, rahbarlik shakli, tashqi nazorat darajasi

Har bir guruhdagi tashkilotlar ustav hujjatlari, yillik moliyaviy hisobotlari, tashqi audit mavjudligi va homiylik munosabatlari bo'yicha o'rganib chiqildi. Shu bilan birga, tashkilot rahbarlari va moliyaviy bo'lim xodimlari bilan intervyular o'tkazildi. Tashkilot a'zolari va sportchilari o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar orqali boshqaruv mustaqilligi, tashabbuskorlik darajasi va moliyaviy shaffoflik haqidagi subyektiv qarashlar aniqlashtirildi.

Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruhdagi nodavlat tashkilotlar ustaviy hujjatlar bo'yicha nisbatan mustaqil faoliyat yuritishga intilgan bo'lsa-da, amaliyotda moliyaviy manbalarning yetishmasligi ularning erkin harakat qilish imkoniyatlarini cheklamoqda. Homiylik shartnomalari mavjud bo'lsa-da, ularning hajmi va barqarorligi past darajada qolmoqda. Shu bilan birga, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda tashabbuskorlik kuzatilgan, ammo bu tashabbusni amalga oshirish uchun zarur infratuzilma va qonunchilik tayanchi yetarli emas.

Nazorat guruhi vakillari to'liq davlat byudjetiga bog'langan holda faoliyat yuritadi. Bu holat ularning moliyaviy mustaqilligini cheklab, tashabbuskorlikni pasaytiradi. Ustavlar mavjud bo'lsa-da, qarorlar ko'p hollarda yuqoridan belgilangan tartibda qabul qilinadi.

Tashkilotlarda moliyaviy shaffoflik past, yillik hisobotlar ko'pchilik hollarda jamoatchilikka e'lon qilinmaydi.

Shu tariqa, mazkur tajriba O'zbekistonda sport tashkilotlari faoliyatida mavjud bo'lgan muammolarni aniqlash va ularni tizimli tahlil qilish imkonini berdi. Natijalar sport federatsiyalari va klublarining huquqiy maqomi bilan ularning real boshqaruv imkoniyatlari o'rtasida jiddiy tafovut mavjudligini ko'rsatdi. Bu esa mazkur sohada huquqiy islohotlar zarurligini yana bir bor isbotlaydi.

Tadqiqot davomida xalqaro tajriba bilan taqqoslashlar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda sport tashkilotlari moliyaviy va huquqiy jihatdan mustaqil hisoblanadi. Masalan, Germaniyada sport federatsiyalari davlat tomonidan moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlansada, ular har yili jamoatchilikka to'liq moliyaviy hisobot taqdim etadi, xususiy homiylarni faol jalb qiladi va tijorat faoliyatini rivojlantiradi[7]. Bunday tizim sport tashkilotlarining barqarorligini ta'minlaydi va raqobatbardoshlikni oshiradi.

Xulosa. O'zbekiston sport tizimida faoliyat yuritayotgan tashkilotlarning huquqiy maqomi va moliyaviy mustaqilligini tahlil qilish natijalari, ushbu sohaga oid qonunchilik bazasi va amaliyot o'rtasida sezilarli tafovut mavjudligini ko'rsatdi. Sport federatsiyalari va klublari nodavlat notijorat tashkilotlari sifatida ro'yxatdan o'tkazilgan bo'lishiga qaramay, ularning ko'pchiligi amalda davlat tuzilmalari bilan bevosita yoki bilvosita bog'langan holda faoliyat yuritmoqda. Bu holat esa xalqaro sport huquqi normalariga zid bo'lib, tashkilotlarning mustaqil boshqaruv yuritish imkoniyatlarini cheklaydi.

Moliyaviy mustaqillik jihatidan ham sport tashkilotlari to'liq erkinlikka ega emas. Davlat tomonidan ajratilayotgan mablag'lar, asosan, davlatga qarashli sport muassasalarini moliyalashtirishga yo'naltirilmoqda. Nodavlat federatsiyalar esa o'zini o'zi ta'minlash, homiylik va tijorat faoliyatini yo'lga qo'yish borasida zarur infratuzilmaviy va normativ-huquqiy sharoitlarning yetishmasligi sababli muammolarga duch kelmoqda[8]. Shuningdek, moliyaviy shaffoflikning past darajada ekanligi, hisobotlarning ochiq e'lon qilinmasligi va tashqi audit amaliyotining yo'qligi jamoatchilik ishonchiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xalqaro tajriba, xususan Germaniya va boshqa rivojlangan davlatlar misolida ko'rish mumkinki, sport tashkilotlarining moliyaviy va huquqiy mustaqilligi ularning barqaror, raqobatbardosh va samarali faoliyat yuritishi uchun asosiy shart hisoblanadi[9]. Shunday ekan, O'zbekistonda sport tashkilotlari faoliyatini yanada samarali tashkil etish, ularning huquqiy maqomini aniqlashtirish, moliyaviy erkinligini ta'minlash, boshqaruvda shaffoflik va tashabbuskorlikni oshirishga qaratilgan huquqiy va institutsional islohotlarni amalga oshirish zarurdir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni. Qabul qilingan sana: 04.09.2015 (yangi tahriri: 23.09.2021).
2. O'zbekiston Respublikasi "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonuni. 14.04.1999 y., № 757-I.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlar va sportni rivojlantirish strategiyasi to'g'risida"gi qarori. PQ-5005-son, 18.02.2021 y.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sport federatsiyalarining moliyaviy mustaqilligini oshirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. PQ-2953-son, 07.05.2022 y.
5. XOQ (Xalqaro Olimpiya Qo'mitasi) nizomi. — www.olympics.com.

6. FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players. Fédération Internationale de Football Association (FIFA), 2023.
7. Habermas, J. (2001). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. MIT Press. [Sport tashkilotlarida shaffoflik va jamoatchilik ishonchi haqida nazariy asos sifatida ishlatilgan.]
8. GIZ & BMZ. (2020). *Strengthening Sports Governance: Best Practices from Germany*. Berlin: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.
9. Saidov A.X. (2020). *O'zbekiston Respublikasining huquqiy tizimi: umumiy sharh*. — Toshkent: "Adolat" nashriyoti.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).